

ВИХОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО СВІДОМОЇ ОСОБИСТОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Штепа О. М.

викладачка української мови та літератури

вищої кваліфікаційної категорії

Відокремлений структурний підрозділ

«Фаховий коледж харчових технологій та підприємництва

Дніпровського державного технічного університету»

вул. Коваленка, 10, Кам'янське, Дніпропетровська область, Україна

orcid.org/0009-0001-7994-9977

olenastepa@ukr.net

Ключові слова: *національне виховання, патріотизм, здобувачі освіти, технології, особистість, моральні якості.*

У статті розглядається проблема національно-патріотичного виховання молоді в сучасному українському суспільстві. Зростання уваги до цього питання зумовлене ситуацією в молодіжному середовищі, що потребує формування громадянських і патріотичних цінностей у майбутніх поколінь. Виховання молоді як майбутніх громадян, які незабаром будуть виконувати соціально значущі ролі та впливати на розвиток країни, є важливою складовою частиною забезпечення стабільного та успішного майбутнього держави. Проаналізовано роль національних і моральних цінностей, які сприяють гармонійному розвитку особистості, формують почуття відповідальності перед суспільством та стимулюють до активної громадянської позиції.

Значну увагу приділено застосуванню сучасних технологій у процесі викладання української мови та літератури, що дозволяє зробити освітній процес більш інтерактивним і цікавим для молоді, сприяє підвищенню їх залученості та зацікавленості в темі патріотизму. Обговорюються також ефективні методи педагогічного впливу на формування моральних якостей молоді, зокрема толерантність, відповідальність, повага до державних символів і готовність захищати інтереси своєї країни. Акцентується на важливості комплексного підходу до патріотичного виховання здобувачів освіти, який поєднує традиційні та інноваційні педагогічні практики.

У статті висвітлено актуальність національно-патріотичного виховання молоді в контексті повномасштабного вторгнення РФ в Україну. Наголошується на важливості активної громадянської позиції здобувачів освіти для забезпечення майбутнього держави в умовах війни. Розглянуто національно-патріотичне виховання як засіб зміцнення національної ідентичності, формування моральних цінностей та підвищення солідарності серед здобувачів освіти.

EDUCATION OF A NATIONALLY CONSCIOUS PERSONALITY IN UKRAINIAN LANGUAGE AND LITERATURE CLASSES

Shtepa O. M.

*Lecturer of Ukrainian Language and Literature
of the Higher Qualification Category*

*VSP “Professional College of Food Technologies and Entrepreneurship
of Dnipro State Technical University”*

Kovalenka str., 10, Kamianske, Dnipropetrovsk region, Ukraine

orcid.org/0009-0001-7994-9977

olenastepa@ukr.net

Key words: *national education, patriotism, applicants for education, technology, personality, moral qualities.*

The article deals with the problem of national-patriotic education of youth in modern Ukrainian society. The growing attention to this issue is due to the situation among young people, which requires the formation of civic and patriotic values for future generations. The education of young people as future citizens, who will soon play socially significant roles and influence the development of the country, is an important component of ensuring a stable and prosperous future of the state. The role of national and moral values that contribute to the harmonious development of the individual, form a sense of responsibility to society and stimulate active citizenship is analyzed.

Considerable attention is paid to the use of modern technologies in the process of teaching the Ukrainian language and literature, which makes the educational process more interactive and interesting for young people, contributes to increasing their involvement and interest in the topic of patriotism. Effective methods of pedagogical influence on the formation of moral qualities of young people, such as tolerance, responsibility, respect for state symbols and willingness to protect the interests of their country, are also discussed. It focuses on the importance of an integrated approach to the patriotic education of applicants for education, which combines traditional and innovative pedagogical practices.

The article highlights the relevance of the national-patriotic education of youth in the context of a full-scale invasion of russia in Ukraine. It is noted the importance of active citizenship of applicants for education to ensure the future of the state in war conditions. Considered national-patriotic education as a means of strengthening national identity, the formation of moral values and increasing solidarity among the recipients of education.

Постановка проблеми. У статті розкрито поняття «національно свідомо особистість», «педагогічна технологія», проаналізовано методи виховання та технології формування національно-патріотичних рис у здобувачів освіти. Формування національно-мовної особистості на заняттях з української мови та літератури розглянуто як один з аспектів технології національно-патріотичного виховання.

Національно-патріотичне виховання є одним із пріоритетів діяльності держави та суспільства щодо розвитку національної свідомості на основі національних цінностей.

Для дослідження проблеми національно свідомої особистості, а також національно-патріотичного виховання здобувачів освіти важливим є нові

підходи та нові шляхи, спрямовані на виховання української молоді.

Аналіз досліджень. Питання національно-патріотичного виховання стало предметом дослідження українських науковців. Зокрема, у своїх працях М. Качура розглядає поняття «патріотизм» в українській педагогічній думці, а О. Коркішко аналізує досвід сучасної школи у сфері патріотичного виховання. О. Сухомлинська акцентує увагу на патріотизмі як цінності, досліджуючи його розвиток у контексті історії та сучасності, водночас О. Вишневецький поглиблює тему українського виховного ідеалу та національного характеру, досліджуючи їх витoki, деформації та актуальні виклики. М. Стельмахович у своїй праці зосереджується на теорії та практиці українського національ-

ного виховання, а М. Щербань ставить питання про патріотичне виховання як необхідність чи вимогу епохи. Науковці І. Бех та К. Чорна у спільному дослідженні акцентують, що основою патріотичного виховання має бути національна свідомість.

Мета статті – проаналізувати проблему національно-патріотичного виховання здобувачів освіти, шляхи та методи виховання національної свідомості особистості.

Виклад основного матеріалу. Виховання національно свідомої особистості, патріота своєї Батьківщини, в усі часи є пріоритетним завданням держави й освітніх установ. Зміни, які сьогодні відбуваються в суспільстві, впливаючи на сучасну систему освіти, викликають також необхідність розвитку вільної і відповідальної особистості, здатної оптимально будувати своє життя в демократичній державі, що зумовлює актуальність цього напрямку в роботі закладів освіти. Юна особистість має бути підготовленою до нових суспільних відносин, уміти адаптуватися в нових соціокультурних умовах, знайти своє місце в цьому суспільстві, стати повноцінним громадянином своєї країни, патріотом Батьківщини, зберігати і примножувати її культуру, дбати про її престиж у світі.

Ситуація, що склалася в молодіжному середовищі, загострює актуальність проблематики національно-патріотичного виховання. Молодь – це люди, які завтра стануть повноправними громадянами своєї країни, вони будуть керувати державою, виконувати свої громадянські та професійні обов'язки. Отже, від того, якими цінностями вони будуть керуватися у своїй діяльності та відносинах, які якості в них будуть сформовані, залежить майбутнє країни.

Відповідно до Стратегії національно-патріотичного виховання, затвердженої Указом Президента України від 18 травня 2019 року № 286/2019, в Україні національно-патріотичне виховання є одним із пріоритетних напрямів діяльності держави й суспільства щодо розвитку національної свідомості на основі суспільно-державних (національних) цінностей (самобутність, воля, соборність, гідність), формування в громадян почуття патріотизму, поваги до Конституції та законів України, соціальної активності й відповідальності за доручені державні й громадські справи, готовності до виконання обов'язку із захисту незалежності й територіальної цілісності України, сповідування європейських цінностей [7].

Розуміння цього стало поштовхом для вибору методичної проблеми, а саме: «Використання технологій національно-патріотичного виховання на заняттях з української мови та літератури».

Існує безліч актуальних визначень суті поняття «педагогічна технологія». За В.М. Монаховим,

«педагогічна технологія – це продумана в усіх деталях модель спільної педагогічної діяльності з проектування, організації і проведення навчального процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для викладачів та студентів» [4].

Технологія формування національно-патріотичних рис у здобувачів освіти передбачає визначення змісту освіти під час вивчення навчальних дисциплін, ураховуючи такі підходи до відбору навчального матеріалу та методів виховання:

1) проблемний підхід до змісту засвоєння патріотичних знань, що забезпечує розвиток національно-патріотичних рис, дослідницьких умінь здобувачів освіти на основі їхньої пізнавально-пошукової діяльності;

2) формування практичних умінь, які дають змогу проводити пізнавально-пошукові дослідження з елементами історизму, національної культури, традицій;

3) систематичну активізацію пізнавальної діяльності здобувачів освіти, спрямованої на формування патріотичних рис та самостійне здобування знань і вмінь;

4) зміцнення взаємозв'язку інформації на патріотичні теми, що надходить від телебачення, радіо, газет, журналів, програмних літературних творів та інших джерел.

Технологія формування національно-патріотичних рис здобувачів освіти дає можливість на основі об'єктивних відносин між викладанням і навчанням розв'язувати основні суперечності національно-патріотичного виховання, враховуючи провідну роль тих, хто навчає, та активну, свідому, творчу участь тих, хто навчається.

Пріоритетними завданнями технології національно-патріотичного виховання є:

– формування національної свідомості, любові до рідної землі, свого народу;

– забезпечення духовної єдності поколінь;

– формування високої мовної культури;

– прищеплення шанобливого ставлення до культури, звичаїв, традицій народу України;

– виховання духовної культури особистості;

– виховання поваги до Конституції, законодавства, державної символіки України;

– художньо-естетична освіченість і вихованість особистості;

– формування екологічної культури людини;

– розвиток індивідуальних здібностей і талантів;

– навички міжособистісного спілкування та підготовка молоді до життя в умовах ринкових відносин;

– основу національного виховання мають становити принципи гуманізму, демократизму, єдності сім'ї і закладу освіти, наступності та спадковості поколінь.

Таким чином, реалізуючи проблему використання технології національно-патріотичного виховання на заняттях з української мови і літератури та в позааудиторній роботі, необхідно охоплювати різні напрями, зокрема: державний, соціальний, духовно-культурний, психолого-педагогічний та правовий.

Розглянемо формування національно-мовної особистості на заняттях з української мови та літератури як один з аспектів технології національно-патріотичного виховання.

Заклад освіти має створювати всі умови для всебічного розвитку майбутнього громадянина, тому розроблення нових концепцій організації національно-мовної самоідентифікації підлітка є актуальним завданням для викладача. Саме цим визначається актуальність такої організації навчально-виховної роботи, яка забезпечить середовище спільних студентсько-викладацьких проєктів, на яких втілюються принципи спільності навчального і позанавчального життя. Проєктні технології забезпечують проблемний підхід до змісту засвоєння патріотичних знань і активізують розвиток національно-патріотичних рис, дослідницьких умінь здобувачів освіти на основі їхньої пізнавально-пошукової діяльності.

На заняттях застосовуємо систему вправ із використанням фразеологічного матеріалу літературних програмних творів на заняттях з української мови. Як відомо, мова відображає характер історичного та інтелектуального розвитку народу і, таким чином, є основною матеріальною та духовною цінністю суспільства, одним із найважливіших засобів розвитку духовно-морального світу підлітка, його ціннісно-орієнтаційної культури, національної самосвідомості. Особливе значення у відбитті національної специфіки мови належить фразеологізмам. Вивчення української фразеології є необхідним і найдоцільнішим завданням, розв'язання якого сприяє формуванню національно-мовної ідентичності, підсилює роль української мови як засобу об'єднання нації, є важливим компонентом у формуванні мовної особистості. Кожен фразеологізм закріплений у мові історично, тобто, незважаючи на розвиток мови, конкретне словосполучення зберігає тільки йому властиве значення і використовується в мові в незмінному вигляді. Фразеологізми характеризують усі сторони життя людини й, таким чином, програмують і пояснюють різноманітні життєві ситуації. Звідси впливає велике виховне значення фразеологізмів: у них віддзеркалюються дотепність та гумор, хоробрість, вірність у дружбі, любов, правдивість, захист Батьківщини, працьовитість, навчання тощо [6].

В. О. Сухомлинський писав: «Потрібно на кожному уроці записувати по два – три нових фразеологічних звороти, які би збагачували мову

школярів». Ці слова свідчать про те, що треба вести постійну й безперервну роботу з фразеологізмами, використовувати їх на заняттях значно більше, вміло вводити до вже вивченого матеріалу. Можна запропонувати здобувачам освіти під час вивчення морфології такі завдання:

1. Прочитайте речення і назвіть фразеологізми. Запишіть їх у такому порядку: звороти з іменниками чоловічого роду, жіночого і середнього.

Вогонь у печі скалив зуби...

(М. Коцюбинський «Тіні забутих предків»).

Біда ломить і залізо, а ви лише людина

(О. Кобилянська «Людина»);

2. Спишіть речення. Підкресліть іменникові фразеологізми в однині пунктиром, а в множині – хвилястою лінією.

Нема куди прихилитися, – хоч з мосту та в воду!

Кругом хлопці та дівчата – як мак процвітає.

(З творів Т. Г. Шевченка).

Орієнтація під час вивчення мови на літературні фразеологізми дасть змогу, по-перше, показати красу і силу мови, її виражальні можливості, гнучкість та багатство, по-друге, ефективно зацікавити здобувачів освіти.

Отже, не можна оминати увагою таких щедрих на фразеологізми письменників, як І. Нечуй-Левицький, І. Франко, І. Карпенко-Карий, необхідно звертати увагу на доречність використання сталих виразів у творах Лесі Українки, М. Коцюбинського, М. Стельмаха, О. Гончара, Г. Тютюнника, Л. Костенко. Крім того, треба зважати на те, що фразеологізми переходять із пасивного в активний словник здобувачів освіти тільки під час «поштучної» роботи зі зворотами. Таким чином, якнайбільша кількість різноманітних включень у навчально-виховний процес кожного виразу забезпечує ефективність формування національно-мовної особистості. Усе це найтісніше пов'язано зі збагаченням фразеологічного запасу здобувачів освіти та формуванням національно-мовної особистості. Звісно, вивчення національної літератури не обмежується використанням фразеологічного матеріалу для розвитку комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти.

Ефективно працювати над формуванням національно-мовної особистості неможливо без використання позааудиторної роботи. У методиці запропоновано використовувати предметні тижні з мови та літератури, святкування Міжнародного дня рідної мови та Дня української писемності, літературні вечори, мовні конкурси імені П. Яцика, Т. Шевченка, олімпіади з української мови та літератури, гурткову роботу.

Однією із найефективніших форм позааудиторної роботи з мови, яка забезпечує формування національно-мовної особистості, є гурток. Гурток передбачає ґрунтовну систематичну роботу

зпостійним складом здобувачів освіти. Зміст занять планується заздалегідь і ефективно залучає учнів до ґрунтовного засвоєння цікавих і важливих для практики і загального розвитку мовних явищ [2].

Робота такого гуртка ґрунтується на матеріалі мовних фактів і уривків з художніх творів, що вивчаються за програмою, з наведенням літературних паралелей. Усе це найтісніше пов'язано зі збагаченням фразеологічного запасу здобувачів освіти і, таким чином, розвитком їх мовної особистості. Ці форми роботи допомагають викладачеві донести до студентів істину: «Рідна мова – це основа нашого буття, це те, що відрізняє нас у світовому соціумі серед тисяч народів, робить особливими, унікальними у своїй самобутності».

Обговорення, оцінювання можливості виконання, коригування плану відбуваються в режимі консультування груп у призначений час після уроків. На занятті мовного гуртка «Чому ми так говоримо?» викладач проводить бесіду з тематики проєкту, а учні представляють зібрані матеріали. Викладач розповідає про різні способи дослідження проблемних питань цього проєкту.

Розвиток практичних умінь здобувачів освіти, які дають змогу проводити пізнавально-пошукові дослідження з елементами історизму, національної культури, традицій, забезпечує формування особистості на національно-патріотичних засадах, яке передбачає передусім компетентісний підхід, спрямований на реалізацію особистісної орієнтації освіти, її діяльнісно-практичні та культурологічні складники.

Благодатним матеріалом для формування цих компетенцій є фразеологічний склад тієї чи іншої мови, оскільки він тісно пов'язаний з фоновими знаннями носіїв мови, з їхнім практичним життєвим досвідом, культурно-історичними традиціями і віруваннями. Беззаперечним є той факт, що мова є однією із найдавніших пам'яток культури народу, «виразником особливої національної ментальності, своєрідним культурним кодом нації». Кожна мова по-своєму членує світ, тобто «має свій власний спосіб його концептуалізації». Це своєрідне бачення світу крізь призму національної мови прийнято називати мовною картиною світу. Саме тому систематичне звертання до вивчення теми фразеології є виправданим та надзвичайно актуальним. Такі методичні розробки, як «Основні групи фразеологізмів, багатозначність, синонімія й антонімія фразеологізмів», «Уживання слів у фразеологізмах відповідно до їх стилістичного забарвлення», «Лексичні й фразеологічні синоніми, антоніми. Синонімічне багатство української мови» мають на меті сприяти формуванню культурної ідентифікації здобувачів освіти в системі професійної освіти, мовного смаку, мовного чуття і мовної стійко-

сті, усвідомленню краси й естетики української мови, вихованню особистості на національно-патріотичних засадах.

Однією з найефективніших методик формування духовного світу здобувачів освіти, цілісних світоглядних уявлень, системи загальнолюдських, національних, особистісних ціннісних орієнтирів вважаємо позааудиторний захід-тренінг «Я – свідомий українець!» [2].

Основою для розроблення тренінгу слугували положення філософської антропології, соціальної та педагогічної психології про особистість як унікальну – складну і цілісну одночасно – систему, здатну до актуалізації, розкриття творчого потенціалу; про можливість особистісного зростання в процесі засвоєння і творчого відтворення перетвореного суб'єктом соціокультурного досвіду.

Психологічний тренінг – це тренування певних навичок, вироблення якостей, необхідних для гармонійного розвитку особистості та ідентифікації себе в суспільстві. Тренінг національної ідентичності – розвиток навичок, необхідних для здійснення активних дій в українському суспільстві. Основна мета запропонованого тренінгу – підготувати учасників до активних взаємодій дії у своєму співтоваристві (групі, освітньому закладі, дворі, клубі), для того щоб підлітки самі робили своє життя цікавим і різноманітним, наповненим духом українського народу. Тренінг «Я – свідомий українець!» покликаний активізувати величезний потенціал у подоланні труднощів, організації свого дозвілля. На тренінгу потенціал активізується через творчі, аналітичні завдання, завдання на згуртування колективу [5].

Забезпечити систематичну активізацію пізнавальної діяльності здобувачів освіти, спрямованої на формування патріотичних рис та самостійне здобування знань і вмінь, а також зміцнення взаємозв'язку інформації на патріотичні теми, що надходить від телебачення, радіо, газет, журналів, програмних літературних творів та інших джерел, покликана систематична робота з літературою рідного краю як засобом національно-патріотичного виховання.

Літературно-краєзнавча робота в закладі освіти розвивається у двох пов'язаних між собою напрямках: введення регіонального компонента в зміст освітньої діяльності з літератури та позааудиторна робота. На заняттях зазвичай формуються краєзнавчі інтереси здобувачів освіти, потім вони знаходять подальший розвиток у процесі позааудиторних занять.

Таким чином, взаємозв'язок цих напрямів у вивченні літератури рідного краю забезпечує формування цілісної системи в роботі педагога з цією проблематикою.

Вивчення літератури рідного краю створює сприятливі умови для організації різних завдань творчого характеру. Ці роботи різні як за змістом, так і за методикою їх організації та проведення:

– письмові роботи на матеріалі літератури рідного краю (твори та реферати). Цей вид творчої діяльності долучає здобувачів освіти до систематичного і цілеспрямованого пошуку і збору матеріалу. Вони вчать аналізувати, відбирати найголовніші матеріали, розглядати будь-який літературно-краєзнавчий об'єкт усебічно, тісно пов'язуючи його з життям краю і держави. Здобувачі освіти пишуть творчі біографії письменників рідного краю, нариси про людей творчої праці. Усе це прищеплює студентам любов до слова, виховує повагу до творчих людей, сприяє вибору професії;

– літературне оброблення спогадів сучасників того чи іншого письменника. Під час такого виду діяльності відбувається пряма передача знань людей різних поколінь підліткам, що створює особливу, творчу атмосферу. Саме в такі моменти слова «героїзм», «патріотизм», «Батьківщина» отримують не абстрактне значення, а наповнюються конкретним змістом і мають значний виховний ефект.

Таким чином, вивчення літератури рідного краю є важливою ланкою літературної освіти підлітків і створюють додаткові можливості для їх національно-патріотичного та морально-естетичного виховання. Як приклад такої роботи можна навести проєкт «Літературними стежками митців Дніпропетровщини». Здобувачі освіти працювали

над дослідницькими проєктами та в результаті своїх досліджень створили презентації.

Презентація проєкту «Літературними стежками митців Дніпропетровщини» органічно синтезувала елементи літературної вітальні, конкурсу читців, зустрічі з письменниками-земляками і професійними дослідниками їхньої творчості та читацьку конференцію. Застосована форма вивчення літератури рідного краю, на наш погляд, прилучає здобувачів освіти до витоків естетичного почуття, взірців художньої літератури, в ході виступів формуються і розвиваються мовні та комунікативні компетенції.

Таким чином, вивчення літератури рідного краю є важливою складовою частиною національно-патріотичного виховання. Адже головне завдання сучасного педагога – не тільки озброїти здобувача освіти необхідним багажем знань, а й виховати з нього людину, громадянина, патріота. Не прищепивши молоді любов до рідного краю, не вийде і сформувати в неї національно-патріотичні почуття [1].

Висновки. Національно-патріотичне виховання є, безперечно, об'єктивною необхідністю сучасного закладу освіти, одним із найважливіших складників єдиного навчально-виховного процесу, покликаною готувати здобувачів освіти до самостійного життя в мінливих соціально-економічних умовах. Цей процес має носити безперервний характер, а засвоєння здобувачами освіти моральних цінностей має приводити до їх практичного застосування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І.Д. Особистість на шляху до духовних цінностей : монографія. Київ – Чернівці : «Букрек», 2018. С. 160–163.
2. Бондаренко Н.В., Косянчук С.В. Національно-патріотичне виховання у контексті сучасних викликів : методичні рекомендації для вчителів, методистів, авторів програм і підручників, науковців, викладачів, студентів закладів професійної й вищої освіти, управлінців, політиків. Київ : Фенікс, 2022. С. 10–12.
3. Бондаренко Н.В., Косянчук С.В. Соціальний аспект формування українськомовної компетентності старшокласників. *Гуманітарний вісник Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка*. Полтава : ПолтНТУ імені Юрія Кондратюка, 2018. Вип. 3. 100 с.
4. Монахов В.М. Информационная технология обучения с точки зрения методических задач реформы школ. *Вопросы психологии*. 1986. № 2. С. 27–36.
5. Петрочко Ж.В. Національні цінності як сучасний державницько-суспільний пріоритет України. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді* : зб. наук. праць ; Інститут проблем виховання НАПН України. Київ, 2017. Вип. 21 (2). 154 с.
6. Скрипник Л.П. Фразеологія української мови. Київ : Перун, 1973. 280 с.
7. Указ Президента України від 18 травня 2019 року № 286/2019 «Про Стратегію національно-патріотичного виховання». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#n15>

REFERENCES

1. Bekh I. D. (2018) *Osobystistj na shljakhu do dukhovnykh cinnostej: monoghrafija*. Kyiv – Chernivci : «Bukrek», 160–163 s.
2. Bondarenko N. V., Kosjanchuk S. V. (2022) *Nacionaljno-patryotychnе vykhovannja u konteksti suchasnykh vyklykiv: metodychni rekomendaciji [dlja vchyteliv, metodystiv, avtoriv proghram i pidruchnykiv,*

naukovciv, vykladachiv, studentiv zakladiv profesijnoji j vyshhoji osvity, upravlinciv, politykiv]. Kyiv : Feniks, 10–12 s.

3. Bondarenko N. V., Kosjanchuk S. V. (2018) Socialnyj aspekt formuvannja ukrajinskomovnoji kompetentnosti starshoklasnykiv. Ghumanitarnyj visnyk Poltavskogho nacionalnogho tekhnichnogho universytetu imeni Jurija Kondratjuka. Poltava : PoltNTU imeni Jurija Kondratjuka, Vyp. 3. 100 s.
4. Monakhov V. M. (1986) Informatsionnaya tekhnologiya obucheniya s točki zreniya metodicheskikh zadach reformy shkol // Voprosy psikhologii. № 2. 27–36 s.
5. Petrochko Zh. V. (2017) Nacionaljni cinnosti jak suchasnyj derzhavnyjko-suspilnyj priorytet Ukrainy. Teoretyko-metodychni problemy vykhovannja ditej ta uchnivskoji molodi: zb. nauk. pracj. Vyp. 21 (2). Instytut problem vykhovannja NAPN Ukrainy. Kyiv, 154 s.
6. Skrypnyk L.P. (1973) Frazеologhija ukrajinskoji movy. Kyiv: Perun, 280 s.
7. Ukaz Prezidenta Ukrainy vid 18 travnja 2019 roku # 286/2019 “Pro Strateghiju nacionalno-patriotychnogho vykhovannja” <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#n15>